ДӘРБӘНД

100 јүз ил сизинләјик 1920-2020

Гәзет һәфтәдә бир дәфә чыхыр

Гијмәти 2 рубл.

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

№31 (98275) 1920-ҹи илдән чыхыр 31 ијул 2020-ҹи ил ҹүмә.

12+

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

В.ПУТИН ДР-ИН ТЕЛЕКОМ ВӘ КИВ НАЗИРИНИ МҮКАФАТЛАНДЫРДЫ

Дағыстан Республикасынын информасија, рабитә вә күтләви информасија васитәләринин назири Серкеј Снекирјов Русија Федерасијасы Президентинин Фәхри вәрәгәси илә тәлтиф едилди.

Назир Русија Федерасијасынын аналог телевизијадан рәгәмсал телевизија јајымына кечмәси лајиһәсинин һәјата кечирилмәсиндәки хидмәтләринә көрә мүкафатландырылды. Кечид 1919-ҹу ил әрзиндә өлкә дахилиндә баш верди.

Гејд едәк ки, Серкеј Сникирјов 2018-ҹи илдән назирлијә рәһбәрлик едир.

БИРЛИК БӨЈҮК НАИЛИЈЈӘТЛӘРИН АЧАРЫДЫР

Русија Федерасијасы Президент Администрасијасы рәһбәринин мүавини Магомедсалам Магомедов республика сакинләрини Конститусија Күнү мүнасибәтилә тәбрик етди. Бу һагда “Дағыстан” РИА мәлумат верир.

Тәбрикин мәтниндә дејилир.

“Һөрмәтли Дағыстанлылар! Сизи Дағыстан Республикасынын Конститусија күнү мүнасибәтилә тәбрик едирәм! Русија Федерасијасы дахилиндә чохмилләтли Дағыстанын дөвләт гуруҹулуғунун, игтисади вә сосиал инкишафынын тәмәлинин гојулмасы, халгын вәтәндаш ирадәси Конститусијада әкс олунур.

Әсрләр бОју дағыстанлылар аһәнкдар вә меһрибан гоншулуг ичиндә јашајыблар, чәтин анларда евләрини вә доғма јурдларыны харичи тәһлүкәләрдән биркә горујурлар. Вәтәндаш ҹәмијјәтинин бирлији вә бирлијинин мөһкәмлији кәләҹәкдә бөјүк наилијјәтләрин ачарыдыр. Сизә никбинлик, кәләҹәјә инам, фираванлыг, ҹансағлығы, хошбәхтлик вә рифаһ диләјирәм!”.

АБУНӘ-2020

ҺӨРМӘТЛИ ОХУҸУЛАР!
Республика иҹтимаи-сијаси гәзети олан «Дәрбәнд» гәзетинә 2020-ҹу ил үчүн абунә јазылышы давам едир.
Гәзетә рабитә шөбәсиндә вә редаксијада (әкәр редаксијадан јазыларсынызса, онда бу заман гәзетин гијмәти 253,50 рубл олаҹагдар) абунә јазыла биләрсиниз.
Бир илә – 507,00 рублдур.
Индекс – 1 иллији 63242, 6 ајлығы 51341

ДӘНИЗ КҮНҮ МҮНАСИБӘТИЛӘ ТӘБРИК ЕТДИ

Маһачгала 26 ијул – “Дағыстан” РИА. Дағыстанын башчысы Владимир Васлиев дәнизчиләр вә ветеранлары онларын бајрамы - Дәниз Күнү мүнасибәтилә тәбрик етди:

“Сизин пешәниз өлкәмиздә ҹәсарәт вә дөзүмлүлүк, Вәтәнә сәдагәт вә фәдакарлыгла хидмәт едән хүсуси шәрәф вә һөрмәтә маликдир. Үч әсрдән чохдур ки, Русијанын там һүгуглу бир дәниз күҹү кими статусуну тәсдиг едән, сәрһәдләримизи вә узаг сәрһәдләримизи горујан әфсанәви Һәрби Дәниз Гүввәләри илә фәхр едирик. Инкишаф етмиш силаһлар вә аваданлыгларла тәҹһиз олунмуш мүасир, дөјүш һазырлыглы донанманын инкишафы үчүн дөвләт башчысынын апардығы курс Һәрби Дәниз Гүввәләринә дүнја океанында иштиракыны артырмаға, Аралыг дәнизиндә әмәлијјат тапшырыгларыны уғурла һәлл етмәјә вә Арктикада өлкәнин мараглапыны горумаға имкан верир. Гырмызы Бајраглы Хәзәр Донанмасынын Дағыстан Республикасына көчүрилмәси әлагәнин стратежи имканларыны әһәмијјәтли дәрәҹәдә артырыр, узун мәсафәләрдә террор тәһлүкәсини зәрәрсизләшдирмәк заманы көстәрдијиниз дөјүш потенсиалыны күҹләндирир. Бу күн Каспијскдә, Дағыстан игтисадијјатынын инкишафы үчүн бөјүк әһәмијјәт дашыјан флотилла вә сосиал инфраструктур објектләринин, республиканын истеһсал күҹләринин иштирак етдији һәрби гуллугчуларын аиләләри үчүн јашајыш евләринин тикинтиси давам етдирилир. Чәтин дәниз хидмәтинә лајиг олан, һәрби вә пешә борҹуну шәрәфлә јеринә јетирән һәр кәсә чох миннәтдарыг. Дөјүшчү-дәнизчиләрин индики нәслинә мәнәви бәләдчи кими хидмәт едән ҹәсарәт, вә һәмрәјлик нүмунәниз үчүн донанма ветеранларына хүсуси тәшәккүрүмү билдирирәм. Сизә мөһкәм ҹансағлығы вә фираванлыг, Вәтәнә хидмәтдә јени-јени уғурлар, башынызын үстүндә динҹ сәма арзулајырам”.

ИЛК ДӘФӘ ҺӘРБИ ПАРАД КЕЧИРИЛДИ

Илк дәфә Каспијскдә Русија Һәрби Дәниз Гүввәләри Күнүнә һәср олунмуш һәрби парад кечирилиб. Тәдбирдә Дағыстанын башчысы Владимир Васлиев иштирак етди. О, Хәзәр флотиласынын командири илә бирликдә кәмиләрин парад хәтти әтрафында бир дөврә вурду.

Бүтүн бөлкә үчүн әһәмијјәтли олан тәдбирдә 400-дән чох дөјүш кәмиси вә 10 әдәд авиасија техникасы иштирак етди. Шәһәр сакинләри Хәзәр дәнизиндә дәнизчиләрин тәшкил етдији һәрби дөјүшләри изләмәк үчүн уникал бир фүрсәт әлдә етдиләр. Мәсәлән, Маһачгала, Һәштәрхан, Волгодонск кәмиләринин вә АК-209, АК-223, АК-201 кәмиләринин екипажлары хәјали дүшмәнин кәмиләри илә дәниз дөјүшү апардылар. Ејни заманда, ениш сәнәтинин екипажлары шәрти дүшмәнин саһил хәттинә һүҹум етдиләр. Су-34 гырыҹы-бомбардманчы вә һеликоптерләр Хәзәр дәнизи үзәриндәки сәмада һәдәфләри билинмәјән бир групу ашкарламаг тапшырығыны јеринә јетирәрәк учду. Хәзәр сакинләри вә шәһәрин гонаглары да мүтәшәккил силаһ вә һәрби техниканын сәркисини зијарәт едә билдиләр.

«ДАҒЫСТАН» РИА

АРТЫМ ВӘ ИНКИШАФ ҮЧҮН БӨЈҮК ПОТЕНСИАЛ ВАРДЫР

Ијулун сонларында Дағыстандакы стратежи әһәмијјәти олан бир сыра објектләри ҝөзән Дағыстан башчысы Владимир Василјев вә РФ-нин игтисади-инкишаф назиринин биринҹи мүавини Михаил Бабич журналистләрин суалларына ҹаваб вермишләр.

Ҝөрдүкләри һаггында тәәссүратыны бөлүшдүрән федерал назирлијин нүмајәндәси гејд етмишдир: «Лиман Дағыстанын инфраструктур објектләриндән ән биринҹисидир. Лиман, аеропорт республиканын игтисади имканларыны мөһкәмләндирән бөјүк објектләрдир. Владимир Абдуәлијевичин сәји сајәсиндә РФ Президентинин тапшырығы илә гајда јарадылмышдыр. Мүдиријјәтин иши вә бүтүн субјектләрин тәсәррүфат фәалијјәти шәффаф оланда бураја нефт, игтисадијјат, верҝиләр, балыг сәнајеси бизнеси ҝәлмиш вә чох јахшы перспективләр, артым вә инкишаф үчүн бөјүк потенсиал вардыр. Республика башчысынын, һөкумәтинин сәјләринин артыг бу ҹүр нәтиҹә вермәсини ҝөрмәк фәрәһлидир. Игтисади-инкишаф назирлијинин бу ҝүн гаршысында дуран мәсәлә тәкҹә Дағыстанын дејил, һәм дә өлкәнин инфраструктурунда лиманын лајигли јер тутмасыдыр, чүнки «Шимал- Ҹәнуб коридору бизим үчүн ваҹиб нәглијјат јолудур. Дағыстандан ҝечән тиҹарәт ҝәми јоллары, јүкләрин дашынмасы- бүтүн бунлар республиканын инкишафына импулс верәҹәкдир».

Биринҹи нөвбәли планлардан данышан Михаил Бабич билдирмишдир ки, каналларын дибинин дәринләшдирилмәси, балыг сәнајеси саһәсинин инкишафы, әлавә нефт һәҹмләринин ҹәлб едилмәси үчүн шәраит јарадылмасы саһәсиндә ваҹиб ишләр ҝөрүлмәлидир. Дағыстанда хүсуси игтисади зонанын јарадылмасы мөвзусуну ачыглајан Михаил Бабич гејд етмишдир ки, бу хүсуси переференсија режимидир ки, марағы олан мүәссисәләрин инкишафына көмәк ҝөстәрәҹәкдир. Приоритетләри ҝөстәрәрәк о, әлавә етди: «Резидент кими ҝечән бизнесин өзүнү тәһлүкәсиз вә комфортлу һисс етмәси чох ваҹибдир. Бурада рәғбәт шәраити јарадылмалыдыр ки, о республикаја ири бизнесин ҹәлб едилмәсинә көмәк ҝөстәрсин».

Өз нөвбәсиндә Владимир Василјев билдирмишдир ки, Михаил Бабичлә чохдан танышдыр: о, елә рәһбәр ишчиләрдәндир ки, һәмишә өз ишини мәсулијјәтлә јеринә јетирир, ән чәтин мәсәләләрдән јапышараг онун һәлл едилмәсинә наил олур. Мән Сизә тәшәккүрүмү билдирирәм. Дағыстанлылар вә хүсусилә үзүмчүләр билмәлидирләр ки, конјак мәһсулларына аксиз мәсәләсини мәһз Михаил Викторович она хас олан енержи илә һәлл етмишдир. Бунунла јанашы, Маһачгала аеропортунун инкишафы преспективләри мүсбәт гијмәтләндирилмишдир. Бунунла әлагәдар федерал идарә башчысынын биринҹи мүавини гејд етмишдир ки, «Гыса мүддәтдә сәрнишин ҹәрәјанынын 400 миндән 2 милјона гәдәр инкишаф динамикасы буну ҝөстәрир. Чох аз аеропортлар бу ҝүн бу ҹүр инкишаф едир.

Сәрнишин ҹәрәјаны артыр, лиманын өдәдији верҝиләр итки дәфә артмышдыр ки, бүтүн бу ҝөстәриҹиләр инвестисија бизнесин ишләмәси үчүн шәраит јарадыр. Үч ил әрзиндә бу гәдәр ишин ҝөрүлмәси чох фәрәһләндириҹидир».

Дағыстанын башчысы гејд етмишдир ки, реҝионда ҝөрүлән бүтүн ишләр адамларын дәстәји сајәсиндә мүмкүн олмушдур. Бунунла белә о, баш верән һадисәләрин журналистләр тәрәфдән објектив гијмәтләндирилмәсинин ваҹиблијини дә вурғуламышдыр: «һәм чатышмамазлыглар, һәм дә наилијјәтләр дүзҝүн әкс етдирилмәлидир. Јахшы шөһрәт инвестисија вә лајиһәләрә чеврилир»,-дејә реҝион башчысы чыхышына јекун вурмушдур.

МИХАИЛ БАБИЧ ДӘРБӘНДДӘ ОЛМУШДУР

Сәфәр заманы Дәрбәнд шәһәр иҹра башчысы Хизри Абакаровла бирликдә Мирзә Казым бәј дөнҝәсини вә гәдим Нарын галаны сејр етмишләр. Казым бәј дөнҝәси өтән илин сонларында, јени тәмир олунду. Сәссиз вә инсанларын узаг олдуғу бу мәкан һал- һазырда мөһтәшәм бир булвар олуб. Шәһәр әһалисинин вә шәһәрә ҝәлән туристләрин, севә-севә истираһәт етдији бир ҝөзәллијә дөнүб.

РФ-нин игтисади-инкишаф назиринин биринҹи мүавини Михаил Бабич, бу дөнҝәнин исламчы, түркчү Русијада өзүнү вә сөзүнү тәсдигләјән шәргшүнас алим Мирзә Мәһәммәд Әли Казым бәјин адыны дашыдығыны сөјләди. О Русијада јеҝанә инсандыр ки, үч дәфә Демидов мүкафатына лајиг ҝөрүлүб. Ахшамлар бу дөнҝәдә, Дәрбәнд музејләри ачыг сәрҝиләр тәшкил едир. Бүтүн сәнәт адамлары бурда өз чыхышларыны мәраһәтлә ҝөстәрирләр. Шәһәр әһалиси вә шәһәрин гонаглары,һәр ахшам истираһәт едәрәк ҹүрбәҹүр консерт вә сәрҝиләри мүзакирә едирләр.

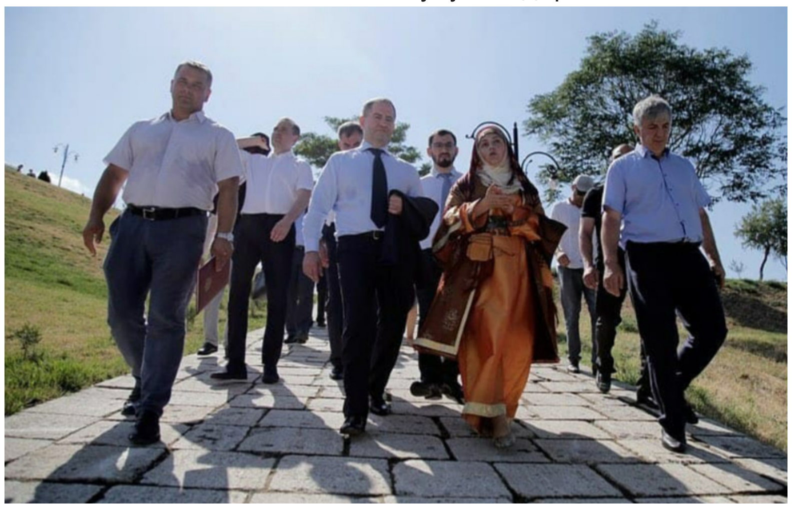

Һәмишә олдуғу кими бу ҝүн дә шәһәрин Дүнја мәдәнијјәти вә дини музеји «Дәрбәнд шәһәри белә олуб» адлы сәрҝи илә гонагларын руһуну охшајыб. Бу сәрҝидә Дәрбәнддә јашајан инсанларын һәјат тәрзи әкс етдирлирди. Бу сәрҝи илә Михаил Бабич јахындан таныш олуб. Лајиһә артыг дүнјадан көчмүш инсанлардан бәһс едир. Музејин рәһбәри, бу лајиһәнин әсасынын шәһәрин инсанлары, онларын һәјат тәрзи вә аиләләринин неҹә олдуғуну нәсилләрә чатдырмаг үчүн бөјүк ролу олдуғуну билдириб. Нәһәнҝ гала диварларынын әһатәсиндә гонаглары Дәрбәндин гәдим ширнијјатлары илә гаршылајыблар. Галанын екскурсијачысы Таиса Алибутајева екскурсија заманы милли ҝејимдә өз ишини мәһарәтлә јеринә јетириб. Бүтүн гонаглары вә шәһәр әһалисини өз гәдим тарихимизә ҹәлб едир. Михаил Бабичи шәһәрин бүтүн дөврләрндәки тарихи илә таныш етдиләр.

Беш әсрдә тикилән бу әвәзсиз Нарын гала абидәсинин дүнја үзрә ЈУНЕСКО-ја дахил олдуғуну да вурғуладылар. Гонаглар бу ҝәлишдән, шәһәрин мөһтәшәмлијиндән мәмнун олдулар.

РАДИОНУН ГОНАҒЫ ОЛМУШДУР

«Дағыстан» ДТРК-да ефирдә «Росгвардија» идарә радио рубрикасынын Дағыстан Республикасы үзрә «Росгвардија» Идарәсинин рабитә шөбәсинин рәиси подполковник Максим Жалыбин нөвбәти гонағы олмушдур.

Забит радио динләјиҹиләринә өз пешәсинин хүсусијјәти һаггында данышараг гејд етмишдир ки, һәр һансы шәраитдә давамлы вә оператив хидмәти тәшкил едәрәк рабитә бөлмәси идарәнин структурунда ваҹиб рол ојнајыр. Подполковник Максим Жалыбин шәхси биографијасындан бәзи фактларла бөлүшмүшдүр: «Мәктәб јашымда мәнә електрик ҹиһазларынын нәдән ибарәт олдуғу, електрик просесләрин неҹә кечдији чох мараглы иди. Бунлара әлавә олараг мән һәрби забит олмаг арзусунда идим. Бу арзу мәни мәктәби битирдикдән сонра Ставропол Али Һәрби Мүһәндис Рабитә Хидмәти мәктәбинә ҝәтириб чыхарды. Ефирин ҝедишатында росгвардијачы еләҹә дә «Росгвардија»ја дахил олан јени силаһлар, јени рабитә васитәләри һаггында данышараг гејд етмишдир ки, мүасир шәраитләрдә рабитә мүтәхәссисләринин ролу ҝетдикҹә артыр, гошунларда истифадә едилән хүсуси рабитә системләри исә мүәјјән тәһсил вә һазырлығы тәләб едир. Әҝәр ҝәнҹләр рабитәчи пешәсинә јијәләнмәјә гәрара ҝәлибләрсә, онда ихтисаслашдырылмыш һәрби али мәктәбдә тәһсил алмалыдырлар. Гејд етмәк лазымдыр ки, бунунла тәһсил битмир, бүтүн хидмәт просесиндә тәлим вә инкишаф етмәк ваҹибдир. Чүнки силаһлы гүввәләрә даима јени техника дахил олур вә буна ҝөрә дә өзүнә тәһсиллә мәшғул олунмаса, бу техни кадан истифадә етмәк мүмкүн дејилдир»,-дејә подполковник Максим Жалыбин гејд етмишдир.

Сөһбәт әснасында забит гејд етмишдир ки, рабитәчинин ишиндә ән мараглысы өз ишинин нәтиҹәләрини ҝөрмәкдир.

Ахырда апарыҹы мараглы сөһбәтә ҝөрә ефирин гонағына тәшәккүрүнү билдирмиш, она сағламлыг вә ҝәләҹәк хидмәтиндә мүвәффәгијјәт арзуламышдыр.

УНУДУЛМАЗ ИНСАНЛАР

ШӘРӘФЛИ ҺӘЈАТ ЈОЛУ

Дејиләр, чох јашамаг јох, нечә јашамаг фәхрдир. Һәјатда ән бөјүк хошбәхтлик һәјатдан шәрәфлә көчмәкдир. Шәрәф исә инсан үчүн ән бөјүк зирвәдир. Бу зирвәјә галхмаг һәр кәсә нәсиб олмур. Шәрәфи исә инсана онун әмәлләри кәтирир.

Һаггында сөз ачаҹағым инсанын кечдији һәјат јолу көзәл әмәлләрлә долу, хатирәләрлә зәнкиндир. Партија вә дөвләт ишләриндә јүксәк вәзифәләр тутан бу инсан халгын дәрин һөрмәт вә рәғбәтини газана билмишдир. Ахы, о сөзүн әсл мәнасында мүәллим иди. Һамы ону садәҹә олараг Һәбиб мүәллим- дејә, чағырырды.

Һәбибулла Һаҹыбалајевич Мөвсүмов 1925-ҹи илдә Дәрбәнд шәһәриндә анадан олмушдур. Мүһарибәнин ағыр илләриндә Дәрбәнд педагожи техникумуну битирдикдән сонра тәһсилини Дағыстан Педагожи Институтунун физика факүлтәсиндә давам етдирмиш вә бураны битирдикдән сонра тәјинатыны Ботлих кәндиндәки мәктәбә алмышдыр. Бурада о тәһсилин тәшкил олунмасына өз төһфәсини вермишдир. Сонралар доғма шәһәринә гајыдараг бир нечә тәһсил мүәссисәләринә уғурла башчылыг етмишдир. Әлдә етдији наилијјәтләр, истедады онун перспективли бир тәшкилатчы олдуғуну әјани көстәрирди. Мәһз бу кејфијјәтләринә көрә о шәһәр партија Комитәси тәрәфиндән комсомола башчылыг етмәјә ирәли сүрүлүр. Партија үчүн етибарлы әвәз һазырланмасы комсомол тәшкилатынын гаршысыда дуран әсас вәзифә иди. Бу иш чохҹәһәтли иди. Тәһсилли кәнҹләр јетишдирилмәси ишиндә онларда инсани кејфијјәтләрин тәрбијә едилмәси даһа ваҹиб мәсәләләрдән бири иди. Бунун үчүн бүтүн бу кејфијјәтләри тәрбијә едән мәркәз мәктәб иди. Она көрә дә шәһәрдә тәсил системинин јени сәвијјәјә јүксәлдилмәси заманын тәләби иди. Бу мәгсәдлә 1972-ҹи илдә Һәбибулла Һаҹыбалајевич шәһәр тәһсил Идарәсинин мүдири вәзифәсинә ирәли сүрүлүр вә 1984-ҹү иләдәк бу вәзифәдә чалышыр. О әлдә етдији наилијјәтләрә көрә «Шәрәф нишаны» ордени илә тәлтиф олунмушдур. «Дағыстанын әмәкдар мүәллими», «Русијанын маариф әлачысы» кими фәхри адлары шәрәфлә дашыјырды. Ишинин чохҹәһәтли олмасына бахмајараг һәмин илләрдә о әлавә олараг елмлә дә мәшғул олмағы унутмамышдыр. Игтисад елмләри намизәди диссертасијасыны уғурла мүдафиә етмишдир. Бәли, һәјатынын 60 иллијини педагожи ишә һәср едән бу инсанын мүәллимләрин мүәллими адландырылмасы һәр шеји дејир. Онун уғурлары тәкҹә партија вә дөвләт вәзифәләрини тутмасы илә битмир, әлдә етдији ән бөјүк уғуру көзәл аилә башчысы олмасыны һесаб етмәк олар. Тәрбијә етдији дөрд өвлады онун үчүн баш уҹалығы олмушдур. Һамы али тәһсилли, шәһәримизин танынмыш зијалыларыдырлар. Нәвәләри исә даһа ирәли кетмишләр. Бөјүк нәвәси аспирантураны битирдикдән сонра Москвада ишләјир, дикәри Бакы Тибб Университетини битирмиш, бөјүк Нәсиминин адыны дашыјан нәвәси исә Саратовда Һәрби Тибб академијасыны, дикәри исә ДДУ-ну битирмишдир. Галан нәвәләри дә бабасынын гојдуғу јолу давам етдириб, мүхтәлиф али мәктәбләри битирәрәк һәјатда инамла аддымлајырлар.

Бу ил Һәбибулла мүәллимин 95 јашы тамам олмалы иди. Лакин артыг нечә илдир ки, дүнјасыны дәјишмишдир.

Ијулун 28-дә онун јашадығы евин диварына мемориал лөвһә гојулмушдур. Бу мәгсәдлә кечирилән тәдбирдә онун јахынлары, јетишдирмәләри, шәһәр мүдиријјәтинини нүмајәндәләри вә КИВ ишчиләри иштирак едирди.

Илк сөзлә чыхыш едән шәһәр мүдиријјәти башчысынын мүавини Видади Зејналов деди: - Күн ајдын, әзиз шәһәр сакинләри вә ону јахшы хатырлајанлар!

Дөврүмүзүн ән көзәл нүмајәндәләриндән бири олан Һәбибулла Һаҹыбалајевич республикамызда савадлы кадрларын јетишдирилмәсиндә јорулмаг билмәдән чалышараг јүксәк адлара лајиг көрүлмүшдүр. Мәним онунла танышлығым ҹаванлыг илләриндә олса да, һәмин анларла фәхр едирәм. Онун әзиз хатирәси чохдан лајигинҹә гијмәтләндирилмәли иди. Чүнки онун тәһсил саһәсиндәки хидмәтләри олдугҹа бөјүкдүр. Чохдан о беләбир шәрәфә лајиг иди. Бунунла белә шәһәримиздә көрмәли јерләрин сијаһысына белә бир көзәл инсанын шәрәфинә гојулмуш мемориал лөвһә әлавә едилди. Мән бу мүнасибәтлә бураја топлашанлары, илк нөвбәдә онун аилә үзвләрини вә јахынларыны тәбрик едирәм. Аллаһ она гәни- гәни рәһмәт еләсин!

Сонра чыхыш едән әмәк ветераны Һәшим Асланов, шәһәр иҹтимаи палатасынын мүавини, педагожи әмәк ветераны Ағаширин Давудович, педагожи әмәк ветераны Нәриман Һүсејнов вә башгалары Һәбибулла Һаҹыбалајевич кими инсанларын ҹәмијјәтә вердији төһфәләрин кәләҹәк нәсилләрә чатдырылмасы үчүн бу ҹүр тәдбирләрин хүсуси әһәмијјәтә малик олдуғуну гејд етдиләр.

Ҹаваб сөзү илә чыхыш едән аиләнин бөјүк оғлу Рафиг Мөвсүмов бу ишдә әмәји оланлара, тәдбирдә иштирак едәнләрә аиләләри адындан тәшәккүрүнү билдирди. Мәгаләни әрәб мүтәфәккиринин сөзләри илә битирмәк истәјирәм: Инсан о вахт хошбәхт олур ки, о хошбәхтлији ахтармыр.

Кәрим КӘРИМОВ

«ДӘРБӘНД»- 100

МӘНИМ МҮӘЛЛИМИМ МАНАФОВ

Билдијимиз кими бу ил Дағыстанда јеканә мәтбуат нәшри олан «Дәрбәнд» республика ичтимаи-сијаси гәзетинин тәсис олунмасынын 100 иллији гејд едилир. Бу әср боју гәзетдә бир чох мүәллифләр чалышмыш, өзләриндән сонра, көзәл материаллар, шәрәфли ад гојуб дүнјасыны дәјишмишләр. Нәшрин ады да бир нечә дәфә дәјишмишдир. «Кәнд мајакы», «Ленин бајрағы», «Ленинчи» вә нәһајәт «Дәрбәнд» адыјла ишыг үзү көрән гәзет, һәлә 1919-чу илләрдә «һүммәт» тәрәфиндән јаранан гәзетдә көркәмли шәхсијјәт, Азәрбајчан Јазычылыр Иттифагынын сәдри дәрбәндлимиз Мәммәд-Казым Әләкбәрли дә фәал иштирак етмишдир. Отузунчу илләрдә өз вәтәниндән сүркүн едилмиш романтик шаир Алмаз Илдырым Дәрбәндә кәлир. Көркәмли шаир дә гәзетин талејиндә өз имзасыны гојуб, Орта Асијаја мәчбури кетмәли олур вә орадан да Түркијәјә әбәди јолланыр. Бу деврләр әрзиндә гәзетин рәһбәрләри дәјишиб, онларын арасында гәзетин нүфузуну галдыран да вар, ашағы салан да. Сөзүм онда дејил.

Гәзет редакторларынын сијаһысында да һеч бир шәрти вармајараг халгымызын шәрәфли нүмајәндәләрини көрә биләрик. Беләки, мүхтәлиф илләрдә гәзетә бу нәшр үчүн чан јандыран Камал Әлиханов, Килас Киласов, Нәриман Ағасыјев рәһбәрлик етмишләр.

Һәмишә «Дәрбәнд» гәзетиндән сөз дүшәндә, нәдәнсә ағлымда биринчи нөвбәдә ики нәфәрин фәалијјәти чанланыр: Нәриман Ағасијев вә Шихибраһим Манафов. Бу ики нәфәрин гәзетин дирчәлишиндә әмәји гәдәрсиз чохдур. Артыг о илләр архада галмыш, гәзет дә дәјишмиш, рәһбәрләр дә... Бу ил өмрүнүн гырх илдән чох вахтыны гәзетдә редактор муавини ишләмиш, бизим нәслин севимлиси, Дәрбәнд педагожи мәктәбиндә бизә дәрс дејән Шихибраһим Манафовун анадан олмасынын 85 или тамам олур. Әлбәттә, ону таныјыб үрәјиндә сахлајанлар ону чох көзәл хатырлајыр, онун ады кәләндә дәрин хатирәләрә гапылырлар. Шихибраһим мүәллимин садәлији, онун дузлу-мәзәли зарафатлары, сөһбәтләри һәлә дә јадымдан чыхмајыб. Бәли, бу инсан бир чох јазарларын, гәзет ишчиләринин үрәјиндә хош, јаддагалан хатирәләр гојуб кетмишдир. Ш.Манафовун ишкүзарлығы, онун ушаг кими инсана инанмасы һеч дә бу адамын ачизлији дејилди, онун инсанијјәт, һуманист зирвәси иди. Јахшы јадымдадыр, 1979-чу илдә мән биринчи дәфә јаздығым јазыны Нәриман мүәллимә көстәрмәјә чүрәт етмәјиб, Шихибраһим мүәллимә көстәрдим. Кәнч идим, адымы гәзетдә көрмәјә тәләсирдим...

О тез вәрәги алыб көздән кечирди. Мән сәбирсизликлә көзләјирдим ки, нә дејәчәк? Сән демә, Шихибраһим мүәллимин фикри мәним јазымын сонунда көстәрдијим Нәби Фәхри тәхәллүсүндәјди. Кәнч вахтларым иди, тәхәллүс ахтарырдым, шаирлијин зирвәләриндән фикирләширдим...

Шихибраһим мүәллим бирдән әлини галдырыб деди: «Ај киши, мән дә дејирәм, бу мәшһур (әлини јухары галдырыб) Фәхри Нәби кимдир, сән демә мән дәрс дејән шакирдим имиш...». Сәссиз гулаг асырдым. Шихибраһим мүәллим сонра деди:- әсас шеирдир, тәхәллүс сонракы ишдир. Һәр һалда бу ики бәнд шеири гәзетдә чап етдирди. Бу мәним үчүн бөјүк уғур иди. Бир дәфә дә башга бир шаирин Шихибраһим мүәллимә кәтирдији шеирләри охујанда, мән дә орада идим. Шихибраһим мүәллим алыб вәрәгләри бир-бир көздән кечирди, вә бириндәки шеирин әввәлини охуду. Дәгиг јадымда галмајыб, лакин сәтир белә иди ки, сәһәр-сәһәр күләк әсирди, вә шаир дағлара бахыб һәзз алырды. Шихибраһим мүәллим әввәлә сорушду ки, бала, һансы күләк, вә сән сәһәр-сәһәр дағлара нијә бахырдын ки? Кәнч јазар өзүнү итирди, бир кәлмә дејә билмәди. Бир нечә күн кечәндән сонра бу һадисәнин мәғзини Шихибраһим Манафовдан сорушдум. Әввәл күлдү, сонра деди ки, гәзетә вермәли јазылар дејилди, она көрә бир бәһанә ахтарыб башымдан еләдим.

Бир кәнч јазар бир күнү өзүнүн рус дилиндә јаздығы јазыны Шихибраһим мүәллимә кәтирир ки, гәзетдә чап етсин. О, шери алыб бахды, бир јана гојду. Бир аз сәсини галдырыб деди: "Ај мәним балам, јазырсан, јаз буну Азәрбајчан дилиндә дә. Инди мән буну рус дилиндән бизим дилә чевирим, сонра да гәзетә верим!".

Бу епизодлара фикир версәниз, көрәрсиз ки, чаванлар онун јанына чох кәлирди, онлара һәмишә јардымчы олмаға чан атырды Шихибраһим мүәллим.

Шихибраһим Манафов олдугча савадлы, олдугча бачарыглы бир журналист олмагла бәһәм, һәм дә көзәл шеирләр јазырды. Зарафаты чох севирди. Әлбәттә, мән Манафовун һәр бир јазысыны охујурдум, һәзз алырдым. Бир күнү паркда чај ичирдик. Мән сорушдум ки, мүәллим, шерләриниз бир китаба чатар, нијә чап етмирсиз?

Деди ки, сиз чавансыз, сонра биләчәксиз. Јазмағына јазырам. Сонра сөһбәти зарафата чевирди, деди, нә гәдәр ибрәтамиз сәтирләр јазырам, анчаг охујан јохдур... Өзү дә күлдү, биз дә күлдүк. Өмрүнүн Бакы дөврүндән чох разы иди, Микајыл Рәфилидән, Исмајыл Шыхлыдан дәрс алмышды, онлар барәдә чох мараглы сөһбәтләр едирди. Бакыда охујан вахты Дәрбәндә кәлмәјә пулу чатмајан мәгамларда Исмајыл Шыхлы өзү чибиндән јол пулу верир, тәләбәләрин гејдинә галырмыш. Бу сөзләри мән Нәриман Ағасијевдән дә ешитмишдим. Нәтичәјә кәлдим ки, Шыхлы нәинки даһи насирдир, һәм дә даһи инсандыр. Шихибраһим мүәллимлә чох мәчлисләрдә олмушам, дузчәрәк бөлмүшәм. Һагг-һагг, әјрини әјри дејән бир зијалы иди Шихибраһим Манафов. Азәрбајчан грамматикасыны белә рәван вә дәрин билән икинчи бир адам мән танымырам. Шихибраһим Манафов 1935-чи илдә Дәрбәнд рајонунун Зидјан кәндиндә анадан олмушдур. Орта мәктәби Муғарты кәндиндә битирдикдән сонра Азәрбајчан Педагожи Институнун тарих-филолокија факүлтәсинә гәбул олмушдур. Ону да гејд едим ки, Шихибраһим Манафовун кәнчлик илләри икинчи Дүнја мүһарибәсинин гәләбәсиндән сонра Совет һакимијјәтинин мүһарибә заманы дағыдылмыш кәнд вә шәһәрләринин бәрпа едилмәси илләринә тәсадүф етмишдир. Билдијимиз кими, бу илләр халгымыз үчүн чох чәтин илләр иди.

Бах, белә бир ағыр дөврдә, өлкәмиздә һәлә дә ачлыг һөкм сүрән бир вахтда -1955-чи илдә Шихибраһим Манафов мүвәффәгијјәтлә имтаһан верәрәк Азәрбајчан Педагожи Институнун тарих-филолокија факүлтәсинә гәбул олур. Институту битириб доғма рајона гајыдан Шихибраһим Манафов бир мүддәт рајон мәктәбләриндә педагожи фәалијјәтлә мәшғул олмушдур.

Редаксијада чалышаркән ишчиләрин рәғбәтини газанмышды, мүхбирдән тутуб сүпүркәчијә гәдәр онун хәтрини чох истәјирдиләр. Ш.Манафовун шерләри реаллығы илә охучуларын гәлбинә јол тапмышды. Мән онун бәзи әсәрләринин јаранмасынын чанлы шаһиди олмушам. Һәјатда баш верән мараг доғуран һадисәни шеирә кечүрүрдү. Өз-өзүнү тәрифләјиб, кәзә сохан дејилди, садә өмүр сүрүрдү. Бир дәфә она јахшылыг еләсән, елә һеј бир фүрсәт ахтарырды ки, бу јахшылығы гајтарсын. Өзүнүн јаздығы јазылара һәмишә "дырдыра жызма-гаралар" дејирди. Шаир сөзүнү һеч вахт ондан ешитмәдим. Инди арамызда еләләри вар ки, аз гала өз "әсәрләрини" бүтүн машынлары, гатарлары сахлајыб, онлара охујуб, өзләрини реклам етмәклә мәшғулдурлар. Һәлә һеч кәси бәјәнмәмәји галсын бир јана. Инди Шихибраһим Манафов һагг дүнјасына кечәндән сонра онун нә гәдәр бизә лазым олдуғуну дујурам. Јери бош көрүнүр, јериндә хатирәләр галса да, онлар гәлби иситмир, руһ вермир, зарафат еләмир...

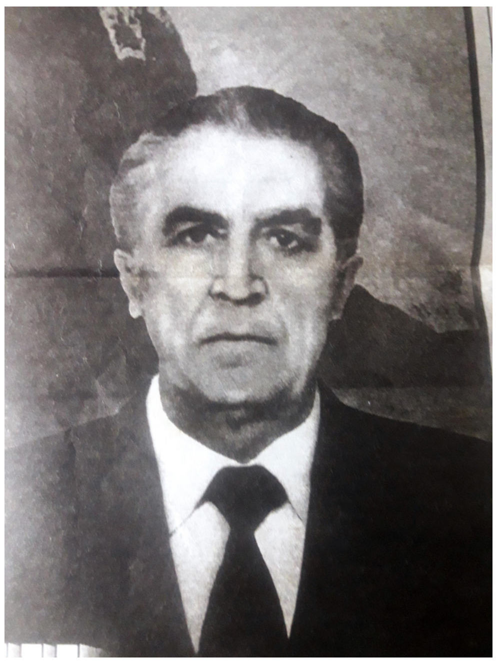

Мән демирәм күндүз күнәш,
Кечәләрсә ајдыр шеирим.
Дејирәм ки, мәндән галан,
Ади бир пајды шеирим.

О өзү дә инсанлара, ону таныјанлара бир пај иди. Өз сөһбәтләри илә, зарафатлары илә гәлбләрдә галмышды. Онун сәтирләриндә һәјат вар, нәфәс вар, бәзи јазарлар кими, китаблардан фикир, гафијә ахтармырды Шихибраһим мүәллим. Танры она бу истедады вермишди, бәндәләр исә һәрдән буну гәбул етмирди. Һәлә о сағ икән онун әсәрләрини Нәриман Шаһинин јаздыглары илә мүгајисә едәнләрә о вахты да дејирдим вә дејирәм: бош сөһбәтдир, јазарлары мүгајисә етмәк олмаз. Һәрәси өз јериндә сөзүнү демишдир, икиси дә Дағыстанда јашајан Азәрбајчан халгынын лајигли зијалылары иди. Онунла тәмасда олан һәр бир инсан онун гәлбини таныјарды, кизли сирри јох иди. Бир күнү редаксијада ону чох гәмкин көрдүм. Думанлы көрүнүрдү, һеч вахт ону белә көрмәмишдим. Сонралар билдим ки, иш јериндә она гаршы һагсызлыг едилибмиш. Белә бир инсанла белә рәфтар етмәк оларды мы?

Лакин Шихибраһим мүәллим јаманлыға јаманлыгла чаваб вермәди. Һәр шеји талејин һөкмүнә бурахды...

Буну она көрә вурғулајырам ки, гәлбиндә пислик јох иди. Онунла бағлы сөһбәтләр гәдәрсиз чохдур. Бир аз да онун јаздығы шеирләрдән сөз ачмаг истәрдим. Милләт тәәссүбү илә јашајыб-јарадан Манафов шерләриндә дә милләтин дәрдләриндән сөз ачыр, јанғылығыны билдирир.

Јазырам, јени сөз чәтиндән чәтин,
Нараһат гәлбими бошалтмаг үчүн.
Бир вахт дили мәрүз галан милләтин,
О доғма дилини јашатмаг үчүн.

Шихибраһим мүәллимин шеирләри сајча чох олмаса да, кејфијјәтчә ибрәтамиз вә душүндүрүчүдүр. Јазыларында (һәјатда олдуғу кими) һеч кәсә бәнзәмәјән Манафов бир шериндә өзүнүн кимлијини, нәјә гадир олдуғуну бу тәрздә ачыглајыр:

Мөһнәтә, дәрдә-гәмә,
Дөзүмәм ки дөзүмәм.
Адидән дә адијәм,
Очағымын одујам,
Манафын өвладыјам,
Өзүмәм ки, өзүмәм.

Өз кимлијини бачарыб сахлаја билән бу инсан һәјатын һәр бир ағыр шәраитинә дөзүр, јенә Танрыја шүкүр диләјирди. Достум Һүсејн Дәрдли демишкән, Шихибраһим кими гәлби көврәк адам тапмаг чәтин иди. О бизә шеир јазмағы јох, һәјатда батмамағы өјрәтди. Инди хатирәләр далғалар кими узаглардан кәлир, јахын олур. Мәналы күнләр, јахшылыг һиссләријлә долу илләр јашады Шихибраһим Манафов. Һарада гәзет көрсәјди, мүтләг аларды, көздән кечирәрди, бир лазымлы, мараглы нә вар иди, сахлајырды. Онун отағынын бир тәрәфи көһнә гәзетләрлә долу иди. Бунлар һамысы "Дәрбәнд" вә дикәр Азәрбајчан гәзетләри иди. О дүнјасыны дәјишәндән сонра аиләсиндә јенә бир оғлу рәһмәтә кетди. Кичик оғлу Манаф онун руһуну, евини, очағыны горујур. Шөһрәтпәрәст дејилди, өзүндән данышмаға белә бәзән чүрәт етмәзди. Она көрә јаздығы јазылар бир јерә топланмамыш, гәзетләрдә мискин гушлар кими өз вахтыны көзләјир. Бу илләр әрзиндә нә гәдәр материал јазмышды, нә гәдәр шеир чап етдирмишди, ким билир? Јаздығы јазыларда һиссләрини чиловлаја билмәјән шаир килеј-күзарыны да ачыглајыр, охучуја дүзкүн тәрздә чатдырырды. Бәзән шерләриндә Ш. Манафов лирик дујғулардан горхурмуш кими, чох вахты вәтәнә, Дәрбәндә севкисиндән сөһбәт ачырды, лакин онун лирикасы да мараглы вә охунаглыдыр. Килејини шеир сәтирләриндә кизләдән мүәллиф јазыр:

Рисгими кәсмәјә чәһд еләјән кәс,
Әјри әмәлләрин әбәсдир, әбәс.
Аллаһын вердији рисги, рузуну,
Кәссә Аллаһ кәсәр, бәндәләр билмәз.

Өз доғма Дәрбәндинә мүәллиф чох шеирләр һәср едиб. Онун мәшһур "Дәрбәнд" шеиринә даһи һачы Ханмәһәммәдов маһны бәстәләмиш вә халг артисти Ислам Рзајев бу маһныны ифа етмишди. Дәрбәнд һаггында Ш,Манафов дәрин һөрмәтлә јазыр:

Фүзулинин аһы сәндә,
Казымбәјин руһу сәндә.
Јетишиб чох даһи сәндә.
Хатирәјә гајыт, гапы,
Бајат гапы, Бајат гапы.

Нәһајәт, онун лирик сәтирләрини охујанда көрүрсән ки, бу инсанын гәлбиндә һиссијјат, дујғу сәвијјәси нечә дә јуксәкдәдир. Гәлбдән өзү-өзүндән сүзүлүб кәлән аһәнкә, дујғу тәнтәнәсинә охшајыр Ш.Манафовун лирик шерләри.

Кәлмәјин узун чәкди,
Билсән, бу нә демәкдир?
Тез кәл, Ибраһим тәкди,
Гәмлијәм, дурухмушам.
Сәнинчүн дарыхмышам.

Шихибраһим Манафовун бир чәһәти дә о иди ки, бәдаһәтән шеир јазмаг габилијјәтинә малик иди. Мәчлисләрдә, она сөз вериләнә гәдәр, көрүрдүм ки, шеир јазыб онунла чыхыш едир. Мараглы инсан иди, ушаг гәлби кими көврәк инсан һеч вахт пислик едә билмәз. О белә адам иди.

Һәссас үрәкли, шаир гәлбли Шихибраһим Манафовдан чох данышмаг олар. Бир дәфә Елман Абасcла мән онунла чај ичирдик. Елман башлады ки, мүтләг кәрәк дондурма јејәк. Шихибраһим мүәллим бу вахты Муғартыдан кәлмиш синиф јолдашы илә сөһбәт едирди. Лакин, сән демә, бизә гулаг асырмыш. Елман дуруб дондурма алмаға кедәндә далынча деди: "Үчүзунун гујруғундан тут" . Күлмәјими сахлаја билмәдим. Шихибраһим мүәллим өзү дә күлдү...

Садәлөвһ инсан үчүн бу дүнјада јашамаг чох чәтиндир. Бу дүнја залымларын ат ојнадан мејданыдыр, Шихибраһим Манафов өз зәһмәти илә, өз савады илә јашады, јаратды. Бу јазы әлбәттә, Ш.Манафовун бүтүн фәалијјәтини әһатә етмәјиб, садәчә фрагментар бир јазыдыр ки, онун 85 иллијинә диггәти чәлб етмәк мәгсәдини дашыјыр.

Фәхрәддин ГӘРИБСӘС,
Русија Јазычылар Бирлијинин үзвү

ДИЛИМИЗИН ЗӘНКИНЛИЈИ ҮЧҮН

СӨҺБӘТ ДИЛИМИЗИН АНА ЈАСАСЫНДАН ҜЕДИР

Дербенд.ру сајты Азәрбајҹан Дөвләт Информасија Аҝентлијинә истинадән Азәрбајҹан Дөвләт Тәрҹүмә Мәркәзинин Идарә һејәтинин сәдри, Халг јазычысы Афаг Мәсудла мүсаһибәни тәгдим едир.

Афаг ханым, Дөвләт Тәрҹүмә Мәркәзи тәрәфиндән һазырланараг нәшр олунмуш јени “Азәрбајҹан дилинин орфографија лүғәти” һансы зәрурәтдән јаранды?

- Бу зәрурәт, апарыҹы дил гуруму олан Дөвләт Тәрҹүмә Мәркәзинин гаршысына гојулмуш вәзифәләрин иҹрасы зәмининдә јаранды. Белә ки, 2015-ҹи илдән башлајараг дөвләт гурумларынын сајтларында, тәшкилатлараарасы јазышмаларда, дил вә тәдрис вәсаитләриндә, КИВ, бәдии нәшрләр, дублјаж, еләҹә дә дикәр аидијјәтли саһәләр үзрә апарылан јохламалар ашкарланан хәталарын, дил вә тәрҹүмә гурумларынын ејни бир мәнбәдән - әслиндә башлыҹа функсијасы сөзләрин ваһид дүзҝүн јазылыш гајдасыны билдирмәли олан орфографија лүғәтиндән гајнагландығыны үзә чыхарды вә тәбии ки, бу заман илкин мәнбәнин өзүнүн арашдырылмасы тәләби ҝүндәмә ҝәлди. Ишә башланыларкән исә вәзијјәтин ҝөрүндүјүндән даһа ағыр олдуғунун, мәсәләнин һәр һансы нөгсан, ја чатышмазлығын арадан галдырылмасыјла һәлл едилә билмәјәҹәјинин аҹы һәгигәти илә үз-үзә галдыг. Гысаҹа десәм, Азәрбајҹан дилинин сөз еһтијатыны, дүзҝүн јазылыш гајдаларыны мүәјјән едән мәнбәнин бу һалда олдуғу тәгдирдә дилимизин сафлығынын горунмасы, дүзҝүн истифадәси уғрунда чәкилән бүтүн зәһмәтин, һәјата кечирилән ҝенишмигјаслы тәкмилләшдириҹи тәдбирләрин, “нәтиҹә” илә мүбаризә олдуғуну анладыг. Лүғәтин јенидән тәртиб едилмәси мәсәләси дә беләҹә ҝүндәмә ҝәлди.

- Јени орфографија лүғәти әввәлки лүғәтләрдән нә илә фәргләнир?

- Илк нөвбәдә, орфографија лүғәти форматынын тәләбләринә ҹаваб вермәси илә. Јәни Азәрбајҹан дилинин сөз еһтијатынын малик вә лајиг олдуғу һәгиги мәнзәрәсини әкс етдирмәси, сөзләри ваһид дүзҝүн јазылыш гајдасында тәгдим етмәси илә. Еләҹә дә әввәлки лүғәтләрдә јазылышы сәһв, јахуд ики, бәзән үч вариантда верилмиш минләрлә сөз вә терминләрдән, сөз анлајышына сығмајан лүзумсуз сәс тәглидләриндән, ит һүрүшләри вә хоруз гуггултуларындан, мовулту вә мијовултулардан, бир нечә сөздән дүзәлдилмиш, јахуд мүхтәлиф шәкилчиләр артырылараг ејбәҹәр һаллара салынмыш минләрлә сөз гурамаларындан тәмизләнәрәк әввәлки лүғәтләрдә јер алмамыш 9 миндән чох Азәрбајҹан сөзү мүасир һәјатымызда ишләклик газанмыш терминләрлә тәкмилләшдирилмәси вә дикәр бу кими мәсәләләрлә.

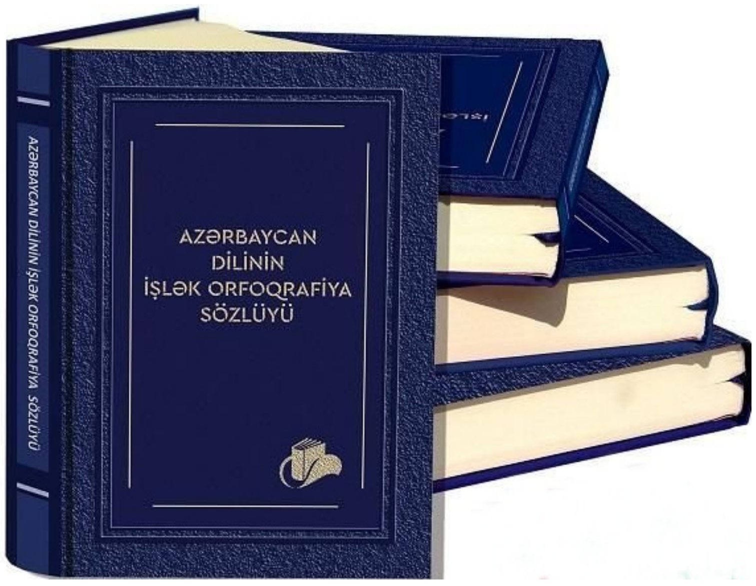

- Һәр дәфә орфографија лүғәтләри чап олунаркән бир чох мүбаһисәли мәсәләләр јараныр. Хүсусән дилчи алимләр лүғәтдә јер алан бу вә ја дикәр гајда вә сөзләрлә бағлы ирадларыны билдирирләр. Рәһбәрлик етдијиниз Мәркәз јени лүғәт һазырлајаркән бу проблемләри нәзәрә алыбмы?

- Әслиндә, орфографија лүғәтинин истифадәчисини гајдалар јох, дүзҝүн јазылыш гајдасыны билмәк үчүн ахтардығы сөзүн өзү марагландырыр. Гајдалара ҝәлинҹә, индики вәзијјәтдә бу сәнәдин өзүнүн дә ҹидди редактәјә вә дүзәлишләрә еһтијаҹы вар. Бу һагда узун-узады данышмаг истәмирәм. Мәркәз дә мәсәләни узатмамаг, фәрди истифадәчиләри вә гурумлары мүмкүн гәдәр тез бир заманда тәкмил орфографија вәсаити илә тәмин етмәк мәгсәдилә бүтүн ҝүҹүнү јени лүғәтин тәртибинә сәрф етди вә тәбии ки, иш просесиндә мөвҹуд гајдалар да нәзәрә алынды.

- Азәрбајҹан дилинин 90 иллик лүғәтчилик тарихи әрзиндә алты орфографија лүғәти чап олунуб. Һәтта сон лүғәтдә 110 мин сөз јер алыб. Мәркәзин тәртиб етдији “Азәрбајҹан дилинин орфографија лүғәти”ндә исә 65 мин сөз топланыб. Бу нә илә бағлыдыр?

- Сөз еһтијатынын кәмијјәт ҝөстәриҹиси илә бағлы дәфәләрлә мүсаһибәләримдә гејд етмишәм. Дүнја дилчилији тарихиндә һәр һансы дилин сөз еһтијатынын кәмијјәти, нә онун әзәллијини, нә гәдимлијини, нә зәнҝинлијини, јахуд мүкәммәллијини мүәјјән етмәјиб вә етмир. Бурада башлыҹа мәсәлә - дилин сөз еһтијатынын, дашыјыҹысы олдуғу халгын, милләтин менталлығыны, адәт-әнәнәсини, тарихини, мәишәтини, бир сөзлә, дилдән истифадә ареалыны вә имканларыны дүзҝүн вә лајигли шәкилдә әкс етдирилмәси, сөзләрин ваһид дүзҝүн јазылыш гајдасында тәгдим олунмасыдыр. Сон орфографија лүғәтләри үзрә нәшрдән-нәшрә јүксәлән һәмин о статистика ҝәлинҹә, апарылан тәһлил вә арашдырмалар бу сүни сөз артымынын узун илләрлә “сөз еһтијатымызы зәнҝинләшдирәк” девизи алтында һәјата кечирилмиш һәдсиз зәрәрли, дилин деградәсинә, милли менталлығын ашағыланмасына јөнәлән дағыдыҹы просес олдуғуну мүәјјән етди. Дүшүнүрәм, мәсәләнин бу тәрәфи дә дәриндән вә мүфәссәл арашдырылмалыдыр. Ахы сөһбәт һәр һансы бәдии вә ја елми әсәрдән, јахуд хариҹи дил лүғәтиндән јох, милли ҝербимиз, бајрағымыз дәјәриндә дөвләт атрибутумуз, Азәрбајҹан дилинин Ана Јасасы олан мүгәддәс китабдан ҝедир. Бајрағымызын, ҝербимизин шәрәф вә ләјагәтини горудуғумуз кими, дилимизин дә шәрәфини, ләјагәтини горумаг һәр бир азәрбајҹанлынын мүгәддәс борҹудур. Бу ҝүн Азәрбајҹан дүнјанын апарыҹы өлкәләри сырасында һәр саһәдә бејнәлхалг аләмлә сых әлагәләр гурур вә тәбии ки, Азәрбајҹан дили дә рәсми вә гејри-рәсми үнсијјәт васитәси кими ҝүн-ҝүндән дүнја мүстәвисинә јол ачыр, тәрҹүмә васитәсилә дикәр дилләрлә әлагәјә ҝирир, актуаллашыр, өјрәнилмәјә, тәдгиг вә тәдрис олунмаға башлајыр. Бизим Мәркәзин Азәрбајҹан дили курсларына гатылан хариҹи өлкә сәфирләри, дипломатлар кечмиш орфографија лүғәтимиздән тапыб-чыхардыглары “ҝөвдәгуҹаглама”, “ҝәзмәләрдәнтутма”, “дыз-дызојнама”, “ешшәкбелисиндырма” кими әҹаибликләрин мәнасыны сорушанда мүтәхәссисләримиз нә ҹаваб верәҹәкләрини билмирләр. Һәр бир халгын дили, онун милли-мәнәви сәрвәти олмагла јанашы, дөвләт атрибутудур. Һазырда сөзүҝедән бу артым статистикасынын, јәни лүғәтдән чыхарылан сөзләрин дәгиг мәнзәрәсини әкс етдирән тәснифаты нәшрә һазырлајырыг. 50 000-дән чох сөзү әһатә едән бу тарихи сәнәд китаб форматында нәшр едиләҹәк вә арашдырылмасы үчүн Азәрбајҹан Республикасынын Дөвләт Дил Комиссијасына тәгдим едиләҹәк.

- Афаг ханым, јени лүғәт тәртиб олунаркән, бурадакы сөзләр саф-чүрүк едиләркән һансы мәнбәләрдән истифадә едилиб, һансы мејарлар әсас ҝөтүрүлүб? Јениликләр нәдән ибарәтдир?

- Јени лүғәтин тәртибинә башланыларкән, 1929-ҹу илдән бәри ишыг үзү ҝөрмүш милли орфографија лүғәтләринин арашдырылмасы ишинә старт верилди. Сөзләрин сечиминә ҝәлинҹә, просес “Азәрбајҹан дилинин изаһлы лүғәти”, “Азәрбајҹан дилинин етимоложи лүғәти”, “Азәрбајҹан дилинин диалектоложи лүғәти”, “Азәрбајҹан дилинин фразеоложи лүғәти”, “Классик Азәрбајҹан әдәбијјатында ишләнән әрәб вә фарс сөзләри”, “Азәрбајҹан дастанларынын лексикасы” вә саир бу кими мәнбәләрдә апарылан тәһлил вә арашдырмаларла һәјата кечирилди, кечмиш лүғәтләрдә јер алса да, јени орфографија лүғәтинә дахил едилмәмәси гәрара алынан һәр бир сөз деталлы шәкилдә тәһлил едилди. Јери ҝәлмишкән, буну да тәәссүфлә демәлијәм ки, адычәкилән бу мәнбәләрин бир чохунун өзү дә гүсурлудур, тәһриф вә хәталарла долудур. Ҝәләҹәкдә бу нәшрләрин дә тәкмилләшдирилмәси нәзәрдә тутулур. Јениликләрә ҝәлинҹә, ортаја сөзүн әсл мәнасында мүкәммәл орфографија вәсаитинин чыхарылмасы наминә бу беш ил әрзиндә чох ишләр ҝөрүлүб. Бајаг дедијим кими, јазылышы әввәлки орфографија лүғәтләриндә сәһв, јахуд ики, бәзән үч вариантда верилмиш сөз вә терминләр ваһид дүзҝүн јазылыш гајдасында тәгдим олунуб, минләрлә әрәб, фарс вә дикәр хариҹи сөзләрдән јалныз ишләкләри, минләрлә лүзумсуз сөз төрәмәләриндән јалныз семантик јүкү оланлар, 2 миндән чох сәс тәглиди вә онлара даир төрәмәләрдән јалныз мүәјјән мәна кәсб едәнләр сахланылыб, мәнасы анлашылмајан гәдим сөзләр ишләклик газанмасы мәгсәдилә изаһларла верилиб, һәмчинин ејни ҹүр сәсләнсә дә, ајры-ајры мәналар дашыјан сөз вә терминләр изаһларла верилиб, лүғәтин “Азәрбајҹан Республикасынын ҹоғрафи адлары” бөлүмләри вә “Дүнја үзрә ҹоғрафи адлар” әввәлки орфографија лүғәтләриндә јер алмамыш өлкә вә шәһәр адлары илә тәкмилләшдирилиб, “Азәрбајҹанын милли мусиги адлары”, “Азәрбајҹан халчалары адлары” бөлмәләри әлавә едилиб вә саир вә илахыр.

- “Азәрбајҹан Республикасынын Дөвләт Дили һаггында” Гануна әсасән, орфографија лүғәти ән ҝечи 5 илдән бир тәкмилләшдирилмәли вә нәшр едилмәлидир. Рәһбәрлик етдијиниз гурумун бунунла бағлы нә кими планлары вар?

- Јени орфографија лүғәтинә олан күтләви тәләбаты нәзәрә алараг китабы һәр ил нәшр етмәји планлашдырырыг. Лүғәт ишыг үзү ҝөрәндән сонра Мәркәзә сонсуз сајда мүраҹиәтләр, зәнҝләр дахил олур. Дүшүнүрәм, һәр бир азәрбајҹанлынын, еләҹә дә гурум вә тәшкилатларын еһтијаҹ дујдуғу бу вәсаит 50-100 000 тиражла нәшр олунмалыдыр. Бу ил Мәркәз илкин олараг лүғәти 500 тиражла, јәни имканы дахилиндә нәшр етди. Китабын күтләви нәшринә вәсаитин ајрылмасыјла бағлы Азәрбајҹан Республикасынын Президенти, Дөвләт Дил Комиссијасынын сәдри Илһам Әлијевә мәктуб һазырланыр. Бөјүк Һејдәр Әлијевин тәмәлини гојдуғу дөвләт дили сијасәтини бу ҝүн уғурла давам етдирән өлкә башчынын дикәр мәсәләләрдә олдуғу кими бу мәсәләјә дә һәссас јанашаҹағына инанырыг.

Һазырлады:
Телман Таһирли

ГУРБАН БАЈРАМЫ

Гурбан –әрәбчә «гүрб»-«јахынлыг» сөзүнүн ән јүксәк мәгамыдыр вә Аллаһа ән јүксәк дәрәчәдә јахын олмаг мәнасыны верир.

Гурбан бајрамы ән гәдим бајрамлардандыр. Дини гурбан кәсмә мәрасими Исламдан да әввәл мөвчуд олмушду, лакин о вахтлар күнаһдан тәмизләнмәк, гәзәбләнмиш Аллаһын көнлүнү алмаг нәзәрдә тутулурду. Мәһәммәд Пејғәмбәрин Мәккәдән Мәдинәјә көчмәсинин икинчи илиндән сонра дини гурбан кәсмәнин ислам аләминдә башга мәгсәдләри вә сәбәбләри јаранды. Belә ки, дини гурбан кәсмә ислам аләминдә бөјүк руһ јуксәклији, диндарлыг,хејријјәчилик,башгаларына көмәк етмәк кими әламәтләрә јијәләнди. Дини гурбан кәсмә Ибраһим Пејғәмбәрин һәјатында баш верән әһвалатдан сонра јаранмышдыр. Belә ки, јухуда Аллаһ Ибраһим пејғәмбәрә оғлу Исмајылы гурбан вермәји (онларын Аллаһа иманыны јохламаг үчүн) әмр едир. Ибраһим әсл диндар кими Аллаһын әмрини јеринә јетирмәјә һазыр иди, Исмајыл өзү дә гурбан олмаға разылашыр. Бу һагда Гуранда јазылмышдыр.

Аллаһа гәлбән јахын вә садиг олдуғуну сүбут етмәк истәјән Ибраһим Пејғәмбәр оғлу Исмајылы гурбан кәсмәјә һазырлашыр. Лакин уча Аллаһ буну өз елчисинә рәва билмәди вә гурбанлыг үчүн она бир гоч көндәрди. Буна көрә дә Гурбанлыг бајрамында кәсилән гурбана «Исмајыл гурбаны» да дејирләр. Чох севдији баласыны Аллаһ јолунда гурбан вермәјә һазыр олмасы пејғәмбәрин Аллаһ гаршысында иманынын, сәмимилијинин вә мүтилијинин бариз сүбутудур. Одур ки, дин тарихиндә дәрин из салмыш бу һадисә Аллаһа инамын, дәрин етигадын нүмунәсидир. Бу һадисә ону көстәрир ки, инсанлар Аллаһы сонсуз иманла севмәли вә өз севкиләриндә бу чүр сәмими олмалыдырлар. Чәтин анларда Аллаһы да јада салыб, јахшы заманларда ону унутмаг мөминә јарашан һәрәкәт дејил!

Гурбан о демәкдир ки, инсанлар Аллаһын хошуна кәләчәк бир әмәли ичра едирләр. Гурбанлығын шәртләриндән бири дә будур ки, гурбан кәсмәк јалныз буна имканы олан варлы адамларын бојнунда һагдыр. Имканы олмајан адама исә гурбан кәсмәк вачиб дејил. Гурбан кәсмәк үчүн борч пула һејван алмаг Исламда тәгдир олунмур, чүнки бу бајрамын әсас маһијјәти зәнкинләрлә имкансызларын бирлији, гардашлығыдыр. Бу бајрамда һамы севинмәлидир: Варлылар- Аллаһа хош кедән әмәли ичра етдикләри вә касыблары севиндирдикләринә көрә, касыблар исә дүнја немәтиндән әлдә етдикләринә вә башгаларындан көрдүкләри мәрһәмәтә вә гајғыја көрә.

Мәһз буна көрә дә Аллаһ тәала бу күнү илин дикәр күнләри ичиндән сечәрәк ики бөјүк бајрамындан бири елан етмиш, Ибраһимин бу гурбанынын хатирәсини јашатмағы вә лазым кәлсә јашаја билмәји бизә төвсијјә етмишдир.

Аллаһдан бизи чәкә билмәјәчәјимиз имтаһанла вәзифәләндирмәмәјимизи хаһиш едир, һамынызын гаршыдан кәлән Гурбан бајрамыны тәбрик едирик.

ТӘГАҮДЧҮЛӘРӘ ПЕНСИЈА ӨДӘНИШЛӘРИ АРТАЧАГ

Августун әввәлиндән ишә давам едән пенсијачылар, 279 рубл сығорта пенсијасы алачаглар. Бу барәдә РПФ-ин бөлкәдәки филиалынын мәтбуат хидмәти “Дағыстан” РИА-ја мәлумат вериб.

Өтән ил әрзиндә ишәкөтүрән-ләр тәрәфиндән мүнтәзәм олараг пенсијаларын јенидән һесабланмасы автоматик олараг һәјата кечириләчәкдир әлавә әризә тәгдим етмәк лазым дејил. РПФ-нин Дағыстан шөбәсиндән верилән мәлумата көрә, августун 1-дән етибарән 125.000 ишләјән пенсијачыја пенсија јенидән һесабланачагдыр. Мәтбуат хидмәти хатырлатды ки, пенсијаларын сығорта һиссәсинин индексләшдирилмәси фәрди вә пенсијачынын маашындан асылыдыр.

Утерянный аттестат № 0925297 о среднем образовании, выданный Аглобинской СОШ в 2003 году на имя Димировой Седеф Эдуардовны, **считать недействительным.**

50 ТОН ӘТ ПАЈЛАМАГ ПЛАНЛАШДЫРЫЛЫР

Дағыстанда «Инсан» хејријјә чәмијјәти Гурбан бајрамында еһтијачы оланлара 50 тон әт пајламағы планлашдырыр. Мүгәддәс Гурбан Бајрамы әрәфәсиндә «Инсан» Хејријјә Фонду «Һәр евә әт» аксијасына һазырлашыр. Бу һагда «Дағыстан» РИА-ја фондун мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилиб.

Һәр күн фондда даһа чох еһтијачы олан рајон сакинләри гејдијјата алыныр. Апрел ајындан бәри онларын сајы ики дәфә артды. Бүтүн бу инсанлар мүхтәлиф сәбәбләрдән мәһсул гытлығы илә үзләшдиләр, ајлардыр ки, әт дә ала билмирләр.

“Һәр ев үчүн әт” хејријјә тәдбириндә иштирак етмәк, јалныз Исламын бүтүн нормаларына ујғун бир гурбан вермәк дејил, минләрлә әлил инсанлара әт вермәклә көмәк етмәк үчүн бир фүрсәтдир. Сон 4 ајда 12 милјон рублуг 255 тон әрзаг пајланмышдыр. Буна көрә дә бүтүн дағыстанлылары “Инсан» Хејријјә Фондунун хејријјә аксијасында јахындан иштирак етмәјә вә хүсуси бир миссијаны јеринә јетирмәјә - Гурбан бајрамыны еһтијачы оланларын һеч биринин ач галмајачағы вахта чевирмәјә чағырырыг. ”-дејә фондун нүмајәндәси вурғулајыб. Өтән ил гурбан кәсәнләрин сајәсиндә касыб аиләләрин масалары әт мәһсулларындан һазырланмыш јемәкләрлә бәзәдилиб. 44 тондан чох гојун әти фонд көнүллүләри тәрәфиндән Дағыстанда пајланды. Бу ил еһтијачы оланларын сијаһысынын бөјүмәсини нәзәрә алараг, «Инсан” Хејријјә Фондунун рәһбәрлији еһтијачы оланлара 50 тон әт пајламағы планлашдырыр. Лазыми мәлуматлары 7 964 017-0-404, 7 962 775-64-64 вә ја веб сајт васитәсилә әлдә едә биләрсиниз.

ДИШ МИКРОСКОПУ ГУРАШДЫРЫЛЫБ

Республика диш клиникасында, арашдырылан дишләрин 40 гат бөјүдүлмә еһтималы олан Leica диш микроскопу гурашдырылды. Хәбәр акентлијинә бу барәдә “Дағыстан” РИА-ја Республика Сәһијјә Назирлијинин мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилиб.

Микроскоп, чәтин клиник һалларда дишләрин ачылмасы, дишләрин әјри көкләри вә с. хәстәјә көмәк етмәк үчүн әлавә техники васитәләр лазым олдугда истифадә едиләчәкдир. Бу күнә гәдәр клиникада микроскопла ишләмәк үчүн јалныз бир мүтәхәссис јетишдирилиб. Јахын кәләчәкдә онларын сајы артырылачагдыр. Клиниканы мүасир ортопантомографија илә тәчһиз етмәк дә планлашдырылыр, бундан чәнәләрин панорамик көрүнтүләрини әлдә етмәк үчүн истифадә олунур.

“Дағыстан Республикасы Сәһијјә Назирлијинин иштиракы илә һесабланмыш томографија апараты вә САД САМ фрезе гурғусу алмаг истәјирик. Һәм дә пресләнмиш керамика истеһсалына башламаг истәјирик. Бүтүн бунлар кәләчәкдә рәгәмсал стоматолокија шөбәсинин јарадылмасы үчүн јүксәк дәгигликли диагностика вә мүаличә методларыны бирләшдирәчәкдир”,- деди. Тезликлә поликлиникада мәркәзи стерилизасија шөбәси фәалијјәтә башлајачаг, диагностика вә мүаличә хидмәтләри бир бинада бирләшдириләчәкдир. Һәмчинин, клиниканын пуллу хидмәтләрдән алдығы вәсаит һесабына ресурсларыны түкәндирән диш һәкимләринин јениләнмәси планлашдырылыр. Клиника рәһбәрлијинин Дағыстан Дөвләт Тибб Университетинин ихтисаслашмыш шөбәләри илә бирликдә стоматолокијада мастер-класслар кечирмәк планлары да вардыр.

ЕЛАН

«Дәрбәнд» республика гәзети редаксијасына јениликчи журналистләр тәләб олунур.

ОНЛАРЫН ВӘЗИФӘСИ:

-Информасија ахтарышы, спикерләрлә үнсијјәт
-Интернет нәшрләрин сајтларында јениликчи материалларын јазылмасы вә јерләшдирилмәси
-Рерајти
-Сајтларын актуал контентинин дәстәкләнмәси
-Сосиал шәбәкәләрин апарылмасы
-Јерләрә кедәрәк репортажларын јазылмасы мүмкүндүр

ТӘЛӘБЛӘР:

-Јениликчи информасија материалларынын јазылмасы бачарығы мүтләгдир
- Тәһсилли, диггәтли, тәшкилатчы, сүрәтли, мәгсәдјөнлү, амбисијалы олмаг
-Мәнбә илә үнсијјәтдә олмағы бачармаг вә контактлары дәстәкләмәк;
-Чидди деделајн шәраитиндә ишләмәји бачармаг
-Стресс давамлылыг, бөјүк иш һәчми көрмәјә һазырлыг
-Компүтердә јүксәк сәвијјәдә ишләмәк
-Әдәби Азәрбајчан вә рус дилләрини билмәк мүтләг шәртдир
-Тәшәббүскарлыг, пешәкар вәрдишләри артырмаг арзусу
-Јени идејаларын тәклиф едилмәси алгышланыр

ШӘРТЛӘР

«Дәрбәнд» редаксијасында иш сәмими, коллектив кәнҹдир, әла инкишаф перспективләри, 9.00-дан 18.00-ә кими там иш күну

Ахшамлар вә базар күнләри ишләјәнләр мукафат алачаглар. Башга чәдвәл варианты мүмкүн дејил.

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.А.АҒАКИШИЈЕВА

Шөбә редакторлары:
Т.Т.ҺАЧӘЛИЈЕВ
Т. С. ҺАЧӘЛИЈЕВ

Мүхбирләр:
Һ.Һ. КӘРИМОВ
С.П.КҮЛМӘҺӘММӘДОВА
А.Г.МӘММӘДОВА

Еһм оператору
А.Ј.АҒАКИШИЈЕВА

Баш бухалтер
М. И.РӘҺИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ НӘШРИЈЈАТЫН ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан Республикасы, Дәрбәнд шәһәри, Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59, факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш редактор 89894856030, үмуми шөбә 89280562728

«Типографија-М» ММЧ-дә чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны
Дәрбәнд шәһәри,
С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын кејфијјәти барәдә мәтбәәјә мүрачиәт едә биләрсиниз.

Рабитә, информасија технолокијалары вә күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија васитәләринин гејдијјаты һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, информасија технолокијалары вә Күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт идарәси.
ПИ № ТУ05-00349 01 декабр 2016.

Материалларда кедән фактлар үчүн мүәллифләр мәсулијјәт дашыјырлар. Мүәллифләрин мөвгеји илә редаксијанын мөвгеји ујғун кәлмәјә биләр.

Индекс: 1 иллији 63242
6 ајлығы 51341
Чапа имзаланды:
Чәдвәлә көрә
30. 07. 2020.
Фактики олараг 9.30
Саат 10.00
Тираж 2000
Сиф. №